

Terrorelhárítás – kezdeti lépések

A World Trade Center ellen elkövetett merényletkor azt hittük, elszigetelt egyedi jelenséggel állunk szemben. Az esemény súlyossága miatt mégis átgondoltuk a védelmi terveket, kerestük a potenciálisan veszélyeztetett helyeket, a védekezés módjait. Az idő múlásával rohamosan csökkent a veszélyérzetünk, ennek megfelelően a terror-elhárítási feladatok kezdtek hátrább sorolódni. Az elmúlt hónapok mérlege: terror után még több terror jött. Azt reméljük, ilyen események nálunk soha nem történhetnek. De ugyanezt gondolták Washingtonban, Moszkvában is. Ezért el kell gondolkodnunk: mi a katasztrófavédelem feladata ilyen szituációban, kell-e ezzel foglalkozni, és ha igen, milyen mélységben, vagy csak pusztán rendőrségi ügyként kell kezelni? Az eddigi nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a különböző szervezetek szoros összefogása szükséges a terror-elhárítási feladatok megoldásához. Ebből a katasztrófavédelemnek is ki kell vennie a részét. Jelen cikkünkben két szempontot – jogszabályi háttér, lakosság-felkészítés - szeretnénk megemlíteni.

Fontos figyelembe venni a jogszabályi háttér rendelkezéseit. A katasztrófavédelem nem vizsgálja a gazdasági, kulturális létesítmények és a polgári lakosság ellen elkövetett terrortámadások okait, csak a következményeit. Az 1996. évi XXXVII. törvény szerint a polgári védelmi szervezet az Alkotmány rendelkezésének megfelelően kihirdetett szükségállapot idején is csak a törvényben meghatározott emberbaráti feladatait látja el. Igaz, sem ez a törvény, sem pedig az 1999. évi LXXIV. törvény nem foglalkozik a terrorelhárítással. Célszerűnek látszik egy több tárcát átfogó, e témában már összegyűlt tapasztalatok alapján a jogszabályi rendezésben

kezdeményező szerepet vállalni. Foglalkoznunk kell a lakosságvédelmi vonatkozású anyagok gyűjtésével, rendszerezésével, a polgári lakosság differenciált felkészítésével is. A felkészülés érdemi részéhez tartozik megalapozó tanulmányok, vitairatok készítése.

A tájékoztatás sajátosságai terrorcselekmény esetén

A spontán baleset esetében nincs „ellenség”, akinek túl kell járni az eszén, akitől óvni kell az információkat, akiről nem tudjuk, mennyit tud, hogy éppen most mit tervez, hol fog támadni. Ezek a kérdések még inkább kiélezik az elégséges tájékoztatás – információvédelem eddig is csak nehezen egyensúlyban tartható kényes területét. A spontán nukleáris balesetek esetére való felkészülés – így a tájékoztatás is – nemzetközi szinten szabályozott elvek szerint valoul meg. Ez a 20-30 éve működő rendszer egyfajta biztonságérzet forrása lehet a lakosság körében. *Ehhez képest a terror kiszolgáltatottságot, bizonytalanságot, eddig nem tervezett pusztító hatásokat jelent.* Nemzetközi hadijog, erkölcsi korlát, könyörület nem léteznek a terrorizmusnál. A szakemberek tudják, a lakosság érzi, hogy ezzel szemben a fejlett világnak nincsenek igazán hatékony eszközei. Olyannyira nincsenek, hogy komolyan felvetődik szakmai körökben a terroristák kínvallatásának kérdése – ez egyértelműen a tehetetlenség egyik jele.

Jellegzetes reakciók a lakosság körében

Nukleáris létesítmények elleni terrortámadáskor a tehetetlenség érzése nagymértékben fokozza a félelmet, ezt elősegítheti a támadás váratlansága és rendkívül gyors leforgása.

- Kialakul „az ellenség valahol itt van” érzése, de nem tudjuk, mit és hol tervez még.
- Fentieket fokozandó sor kerülhet a hiteles, tájékoztató hírforrásoknak a rombolással párhuzamos kikapcsolására.

- Ekkor marad a bulvársajtó, a kereskedelmi csatornák, melyek – akaratlanul is - igen „hatékony” segítők lehetnek a támadónak, mert kétértelmű és álinformációk özönével árasztják el a lakosságot. Az Interneten újabb önkéntes „segítők” jelentkezhetnek.
- A fenti esetben kialakulnak a rémhírképződés feltételei, vagyis a bizonytalanság és az információhiány.
- A rémhírek mennyisége (R) Allport és Postman szerint előrejelezhető az eset fontossága (F) és a rendelkezésre álló információk kétértelműségének (K) szorzata alapján.
- A támadás – politikai indítékai alapján – megoszthatja a lakosságot.

Radioaktív anyagokkal való szennyezés esetén (mivel a létesítmények elleni akciók mellett erre is számítani lehet) a bizonytalanságot a következő tényezők fokozhatják:

- * mivel nem létesítményről van szó, a lehetséges kárhelyet csak az elkövető ismeri;
- * nincs rombolás, üzemzavar, ezért a szennyeződés ténye esetleg csak akkor derül ki, amikor a pusztító tényezők már régen hatnak;
- * a fenyegetettség érzése állandósul, hiszen a támadás „csendben” bármikor újra elkövethető;
- * a tájékoztatást vagy „altatásnak”, vagy „fontoskodásnak” veszik,
- * az anthraxhoz hasonló lakossági magatartás várható;
- * a dekontaminálás (a szennyező sugárzó anyag eltávolítása) esetleg kulcsfontosságú intézményeket, közlekedési hálózatokat megbéníthat, melynek közvetett hangulati, hatásai jelentősek lehetnek;
- * a megelőző tájékoztatás ma a létesítmények körzetére koncentrál, ezen kívüli területeken a lakosság körében a sugárzások pusztító hatása szinte ismeretlen, itt egyedül a hatóság iránt megnyilvánuló *bizalom* segíthet,

- * a veszélyhelyzeti riasztás, tájékoztatás eszközei is a létesítmények körzetében vannak elsősorban kiépítve, más területeken a lehetőségek sokkal korlátozottabbak.
- * a terrorfenyegetéssel kapcsolatos megelőző tájékoztatás lehetőségei – lényegéből adódóan – korlátozottak. Ez nem azt jelenti, hogy nem kell beszélni róla, vagy „altatódalokkal” kellene nyugtatni a lakosságot, inkább a témával kapcsolatos információvédelem *céljára* kell rámutatni, azt magyarázni;
- * a baleseti szituációkra kiépült sugárfigyelő rendszer – mióta adatai a lakosság számára hozzáférhetőek – a tájékoztatás egyik fontos eszközévé is vált. A rendszer által elért körzeteken kívüli támadásnál ez a fontos eszköz nem áll rendelkezésünkre.

Dr. Zellei Gábor pv. ezredes,

Bertalanits Szilárd pv. alezredes

Kép: 1./ Aláírás nélkül (Páros György felvétele)